

Demokracia si Ty - ESEJ 2010

Spoločenská čiara

„Hodnota človeka nie je v tom, čo urobil pre seba, ale pre iných.“

Albert Einstein

Často si kladiem otázku, či môže obyčajný človek ovplyvniť svoj život alebo je len nahraditeľnou súčasťou ľudského bytia – pokračovateľom vo vopred predurčenej podobe. Odpoveď väčšinou nachádzam v nemilej podobe, ktorá je nám dennodenne servírovaná. Stačí prejsť ulicou s otvorenými očami a načúvať.

Mnoho ľudí v súčasnosti nevie, čo znamená byť sociálne vylúčení, dokonca ani ľudia, ktorí s týmto bremenom žijú, deň čo deň, si to častokrát neuvedomujú. Ja chápem sociálne vylúčených ľudí ako takých, ktorí sú na okraji spoločnosti. Inými slovami, verejnosť odmieta ich existenciu, prehliada ich bytie a snaží sa im čo najviac vyhnúť. Vo všeobecnosti takýto ľudia nemajú domov, kam by zložili večer hlavu, alebo nemajú blízku a milujúcu osobu.

Zobrala by som si ako príklad bezdomovcov. Do svojej pozície sa dostávajú mnohokrát z rôznych dôvodov, ktoré nemusia byť zapríčinené iba nimi samotnými. Dnes, v čase krízy, môže človek prísť o svoje zamestnanie zo dňa na deň. Pomerne ťažko sa s tým vyrovnáva, nie je zvyknutý na nezamestnanosť a na starosti, ktoré so sebou prináša. Prežíva depresie, strach, pocity neschopnosti a úzkosti. Najzastúpenejšia kategória obyvateľstva nášho štátu žije tzv. z ruky do úst, a teda nemá naštrené žiadne peniaze na živobytie. Nevie si nájsť novú prácu, ktorá by ho uživila, tým pádom je po čase neschopný platiť nahromadené účty, ozýva sa hladný žalúdok. Odzrkadľuje sa to na fyzickom, a hlavne psychickom zdraví. Pôžičky už nie je viac schopný vyplácať, prichádza o svoj majetok a v najhoršom prípade aj o bydlisko.

Okrem toho sa na okraj spoločnosti dostane už aj malé dieťa, ktoré síce nechápe príčiny, prečo to tak je, a vlastne ani nevie, čo sa okolo neho deje, ale všetci ostatní to na prvý pohľad vidia – je to pre jeho etnický pôvod. Je odsudzovaný, hoci za to nemôže. Jeho život plynie v duchu šikanovania, obťažovania a podceňovania, ktoré vyúsťuje do nešťastného osudu. Okolie mu to dáva každý deň pocítiť a jeho správanie a život sa zmení v rad tragických situácií. Ľudia na nich poškľubujú opovržlivými pohľadmi či už na ulici, alebo

na úrade práci pri hľadaní zamestnania. Pre nich sú však dvere vo väčšine prípadov zatvorené. Ale sociálne vylúčenie je vo veľkej miere zapríčinené rozhodnutiami a chybami z minulosti, za ktoré sú ľudia trestaní, niekedy aj do konca života. Ale prečo sa to deje? Prečo ľudia chybujú? Podľa môjho názoru im chýba pevná vôľa na zdlanie problému, a aj preto sa rozhodnú nesprávne a zídu na zlú cestu životom. Chýba im podpora a pomoc zo strany blízkej a dôvernej osoby. Nemajú dobré rodinné zázemie, spravia v živote chyby a v horšom prípade aj oni samotní poskytujú nedostatočné rodinné zázemie a sú zlým príkladom pre svojich potomkov. Takáto rodina sa rýchlo rozpadne a každý si hľadá svoju vlastnú cestu. Medzi sociálne vylúčených ľudí radí spoločnosť zväčša neakceptovaných alkoholikov, drogovu závislých či trestne stíhaných ľudí, recidivistov, deviantov, utečencov, prostitútky, fyzicky či mentálne zaostalých ľudí, emigrantov, bývalých trestancov a pod.

Ako príklad by som si zobrala ľudí po výkone trestu, ktorí sa snažia resocializovať, a tak nanovo určiť svojmu životu smer. Je však náročné nájsť v čase finančnej krízy zamestnanie, nehovoriac o tom, že ľudia, i keď si to určite nechcú priznať, majú strach, zábrany a prejavujú nedôveru voči zamestnaniu bývalých trestancov. Ak nemajú rodinu či priateľov, ktorí by im v tejto situácii mohli pomôcť, je pre nich nesmierne obtiažne znovu nabehnúť do starých koľají. Veľakrát nenájdu iné riešenie, a preto sa stávajú bezdomovcami či recidivistami.

Neraz som už premýšľala nad tým, ako by moj život vyzeral, keby som bola sociálne vylúčená ja. Viedla by som opustený život na drogách bez pomoci rodiny a priateľov? Utekala by som pred výkonom trestu či by som nezamestnanosť riešila alkoholom, ktorý by ma stál posledné peniaze? Zarábala by som si na živobytie prostitúciou? Táto možnosť je pre spoločnosť vrcholne neprijateľná, ale osobne si myslím, že ľudia nemajú potuchy, čoho by boli schopní, keby nemali, čo jesť či čo dať jesť svojim deťom. Ktovie, čo by mohlo nasledovať ďalej.

Keď si predstavím seba, ako člena z niektorej etnickej skupiny, ako prvé mi napadne naša najpočetnejšia etnická skupina na Slovensku, a to Rómovia. Viest život na spôsob rómskej rodiny nemusí na prvý pohľad vyzerať tak strašne, ako sa mnohí domnievajú. Odjakživa tvorili mnohopočetné rodiny, v ktorých žili spokojný život. Vytvárali nekonfliktné vzťahy s inými príslušníkmi etnických skupín a napriek ich temperamentu sa dokázali začleniť do spoločnosti. Ale v súčasnosti my takýchto Rómov nepoznáme. Stretávame sa iba s tými, ktorí sa v starom a špinavom oblečení túlajú po uliciach. S tými, ktorí sa večne sťažujú na

nedostatok financií a opatery štátu. S tými, z ktorých rastie nevzdelaná a nezamestnaná časť našej populácie. Ale čo zmôžu deti svojich rodičov, ktorí vyrastajú v prostredí, ktoré im nemôže zabezpečiť život na úrovni? Ako majú ich rodičia vedieť, ako sa postarať o rodinu, keď aj oni vyrástli v takej istej rodine? Ak by som vyrástla v týchto podmienkach ja, zaručene by som bola taká istá ako oni. A myslím, že nie len ja, ale ktokoľvek iný. Ale preto, že to tak nie je, že sa máme „lepšie“ ako oni, neznamená, že máme právo správať sa k nim ako k obyčajnej zveri.

Dlho som premýšľala nad riešením otázky ohľadom sociálneho vylúčenia a zistila som, že jednoduchá odpoveď neexistuje. Mnoho ľudí, ktorých sa to netýka, pristupuje k tomuto problému ležérne, ignorujúc jeho závažnosť. Ľudia, a vlastne my všetci, sa vyhovárajú na obmedzené finančné zdroje, neinformovanosť či bezmocnosť v danom probléme – *„Čo zmôžem, keď som len obyčajný človek s priemerným platom, a k tomu bez vplyvných priateľov?“* Alebo – *„Ja by som chcel pomôcť, ale neviem ako, neviem, čo mám robiť, na koho sa obrátiť.“*

Sú to len prázdne výhovorky alebo je to naozaj tak? Môže jednotlivec nejakým spôsobom prispieť k zmene udalostí? Rada by som si odpovedala na tieto otázky kladne, ale ak by to bola pravda, ak by som mohla niečo zmeniť, nevedela by som ako na to. To ma však neospravedlňuje. Nikoho z nás. Verím, že riešenie je vždy, iba je hlboko zakopané pod povrchom.

Ľuďom netreba dať do ruky chlieb, treba im dať prácu, aby si na chlieb zarobili. Je potrebné zabezpečiť vzdelanie, ktoré je u mnohých ľudí zanedbávané. Dať im šancu začleniť sa do spoločnosti. Je dôležité, správne ich motivovať, usmerniť a dať mu šancu na nový život skôr, ako urobí niečo nesprávne. Takýto jednotlivci, ako napr. ľudia po výkone trestu, sú častokrát zmätení a stratení nielen vo svete, ale aj v sebe samom. Je nutné podporovať rozvoj resocializačných centier, terapeutických komunit, pravidelných individuálnych či skupinových konzultácií a pod. Ale sociálne vylúčení ľudia nie sú jediní, ktorým treba poradiť či pomôcť. Radu potrebuje hlavne verejná spoločnosť, ktorá má predsudky, a týchto ľudí vopred zatracuje. Kategorizuje ich bez mihnutia oka a pritom o nich nič nevie. Nevie, čím si prešli, čo je dôvodom ich momentálnej situácie, nevie nič. *„To snád' nie je pravda, čo urobil. Ako mohol! Ako s týmto teraz môže žiť do konca života?!"* by povedali mnohí s čistým svedomím. Takéto správanie je vonkoncom nevhodné a nie je na úrovni inteligentného jedinca dnešného sveta.

Na koniec by som chcela vyzdvihnúť slová Alberta Einsteina, ktoré som si od neho vypožičala. Pripisujem im veľký význam a myšlienku, ktorú nesú. Tento citát som si vybrala nielen preto, že riešenie daného problému presne vystihuje, ale aj preto, že s ním súhlasím. Po akej zemi by sme to kráčali, keby sme žili iba sami pre seba? Aj pre tento dôvod si myslím, že najdôležitejšou záchranou sociálne vylúčených ľudí sú ich priatelia, a hlavne rodina. Bez ľudí, ktorí sú nám nablízku pri každej životnej skúške a strasti, sú nám oporou, pretože aj krátke povzbudivé objatie má svoju silu, by život nemal zmysel.